

Tilburg University

Bij het 40-jarig regeeringsjubileum van H.M. Koningin Wilhelmina

de Quay, J.E.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1938

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
de Quay, J. E. (1938). Bij het 40-jarig regeeringsjubileum van H.M. Koningin Wilhelmina. *Maandschrift Economie*, 3(12), 609-613.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

ECONOMIE

Tijdschrift voor Algemeen Economische
Bedrijfs-Economische en Sociale Vraagstukken

Derde Jaargang

Aflevering 12

Sept. 1938

Bij het 40-Jarig Regeeringsjubileum van H. M. Koningin Wilhelmina

door

Prof. Dr. J. E. DE QUAY.

Alom in den lande wordt thans in oprechte eensgezindheid een feest gevierd en hulde gebracht aan Haar, die gedurende de lange periode van 40 jaren het Nederlandsche Volk heeft geleid onder welvarende en rustige omstandigheden, maar evenzoo door zorgzame en benarde tijden. Ondanks de woelingen en stormen ná 1914, sinds welk jaar meerdere dynastieën ten onder gingen, staat het Nederlandsche Volk, hechter wellicht dan ooit tevoren, saamgebonden om Haar troon en om het Huis van Oranje. De feestelijkheid sluit spontane dankbaarheid in, die opwelt bij alle goede vaderlanders; en door allerlei bevolkingsgroepen wordt op velerlei wijze een diepe erkentelijkheid ten toon gespreid voor al het goede onder de rustige en kloeke leiding van deze Landsvrouw tot stand gebracht.

Zoo past het ook in ons maandschrift „Economie” dit gebeuren met een eigen feesttoon en een eigen woord van hulde in het kort te gedenken.

Heeft de regeeringsperiode van H.M. de Koningin zich vooral sinds de wereldoorlog gekenmerkt door een geweldige evolutie op elk gebied, toch zou het onjuist zijn om te beweren dat met name de economische en sociale ontwikkeling van Nederland werd opgedrongen door de geforceerde omstandigheden sinds 1918. Want indien wij verder terugzien in het verleden, dan ontwaren wij ook daar de inzet van belangrijke veranderingen. Bij het 40-jarig regeerings-jubileum van ons geëerbiedigd Staatshoofd, denken wij, naast de zoo belangrijke ontwikkeling in het denken en voelen der mensen,

allereerst aan de Wetgeving onder Haar leiding tot stand gekomen, welke deels een neerslag is, van wat er leeft onder het volk, deels ook een prikkelende leiding inhoudt, welke het denken bewust in een richting heeft gestuurd.

* * *

Allereerst op sociaal gebied. Toen Koningin Wilhelmina in 1898 aan het bewind kwam was in vele opzichten de toestand waaronder de arbeidende bevolking leefde ongunstig. Al kon zij misschien de toets der critiek wel doorstaan, wanneer men een vergelijking aanging met soortgelijke verhoudingen in het buitenland, objectief beschouwd bestonden er ontegenzegglijk groote mistoestanden. De arbeider werd veelal als een levenloozen productiefactor beschouwd, zonder dat hoogergeordende motieven, de menselijkheid van dezen factor in bescherming namen. Ook in Nederland leefden wij nog — Quadragesimo Anno — veertig jaren terug.

In 1898 bestonden nog slechts eenige eenvoudige sociale wetten, zooals t.a.v. een minimum leeftijdsgrens voor het verrichten van arbeid en het verbod van arbeid op de Zondagen en gedurende den nacht voor kinderen. Wegens het ontbreken van geregeld toezicht liet de uitvoering echter veel te wenschen over.

In de veertigjarige periode, die wij thans achter den rug hebben, is echter een geheel stelsel van arbeidswetten opgebouwd, welke ontegenzegglijk een belangrijke bescherming biedt voor de arbeidende Nederlandsche bevolking.

Op het gebied van de *arbeidswetgeving* zien wij de eerste schrede gezet in 1911 onder Minister Talma, die de grenzen der leeftijden van den kinderarbeid hooger gaat trekken, die de arbeidsduur voor jeugdige personen en voor vrouwen gaat inperken, die vaste regelingen gaat maken op het gebied van arbeidstijden en rusttijden. Inmiddels zijn al ten aanzien van de mannelijke arbeiders verschillende regelingen getroffen voor bepaalde beroepsklassen en bepaalde soorten van werkzaamheden en in dezen geest wordt verder voortgebouwd totdat in 1919 de groote vooruitgang komt door de wet Aalberse, die geleidelijk voor alle soorten van beroepen zijn beschermende bepalingen optrekt. Er komen regelingen

voor den arbeid voor mannen betreffende arbeidstijd, bepalingen tegen gevaarlijke arbeid, enz.

Ook op het gebied van de *sociale verzekeringen* nemen wij een belangrijke ontwikkeling waar. Het vangt aan met een Ongevallenwet in 1901, welke den werkgever de verplichting oplegt tot verzekering van zijn werknemers tegen ongevallen. Via de Zee-ongevallenwet en de Land- en Tuinbouwongevallenwet, ontstaat de Invaliditeitswet ten behoeve van de ouderdoms- en invaliditeitsrente van de werknemers, waartoe in deze ook de werkgevers worden verplicht. En de Ziektewet Talma leidt in 1930 tot de laatste wijzigingen, waarbij de werkgever tenslotte verplicht wordt tot verzekering tegen ziekte van zijn werknemers.

Een derde belangrijke tak van deze sociale ontwikkeling is de wet op het *arbeidscontract*, in 1907 nog de individueele verhouding regelende tusschen werkgever en werknemer en in 1927 uitgroeid tot de collectieve arbeidsovereenkomst.

Het zijn echter niet alleen deze en nog meerdere wetten op sociaal gebied, welke in deze periode zijn tot stand gekomen, maar geleidelijk is ook de vrij algemeene instemming met deze verbeterde sociale verhoudingen in het bedrijfsleven gegroeid. En al zijn er nog altijd bevolkingsgroepen, die deze sociale wetgevingen — wat zij noemen om economische motieven — betreuren, in het algemeen is men van oordeel, dat Nederland er trotsch op kan gaan, dat het in deze de eerste plaats onder alle wereldstaten inneemt. Wanneer men dan ook de omstandigheden beschouwt waaronder het Nederlandsche volk en speciaal ook de Nederlandsche arbeiders leven, wanneer men tevens ziet de gezondheidstoestand, de hygiënische verzorging, de woningtoestanden, enz., dan mag terecht met erkentelijkheid worden neergezien op hetgeen in deze 40 jaren is tot stand gebracht, dan moet het Nederlanderschap bij een eerlijke vergelijking met het buitenland, ondanks de kommervolle levensomstandigheden van velen, als een groot voorrecht worden beschouwd.

*
* *

De economische ontwikkeling van Nederland heeft in de Regeeringsperiode van H. M. de Koningin meer up and

downs gekend dan de regelmatige stijging van den socialen voortgang. Na den opgang tot 1914, waarin door de welvaartsvermeerdering geen behoefte aan overheidsleiding werd gevoeld, is ook hier een sterke daling gekomen en de groote inzinking van de wereldwelvaart is aan moederland en overzeesche gewesten zeker niet voorbij gegaan. Qualitatief zijn de prestaties van de Nederlandsche landbouw, handel, nijverheid en scheepvaart zeker niet achter gebleven. Ook hier sinds 1898 een vooruitgang, welke men in verschillende gevallen fantasistisch mag noemen. Zelfs in de heele nieuwe takken, zooals b.v. ten aanzien van radio en luchtverkeer, heeft Nederland een plaats in de eerste gelederen verkregen.

Sinds de wereldoorlog en vooral sinds 1929 heeft de welvaartsvermindering beangstigende afmetingen gekregen en is het ook noodzakelijk geworden, dat door wettelijke maatregelen werd ingegrepen, om aan de moeilijkheden het hoofd te bieden en om het land te doen aanpassen aan de zich wijzigende economische wereldstructuur. Hier staan wij aan den drempel van een nieuwen tijd, hier blijkt een oud stelsel te hebben afgedaan en worden nieuwe vormen gezocht. Men klampt zich nog vast aan wat voorheen bestond. En naast motieven, die welvaart, maar ook welzijn van de menschheid beoogen, worden allerlei motieven in het heetst van den strijd gehanteerd.

Op economisch gebied zijn de laatste jaren van nog grooter belang geweest, dan op sociaal terrein, omdat de eerste wettelijke bepalingen in ons land zijn tot stand gekomen. En ook hier is een geestesgesteldheid zich aan het vormen welke voorheen ontbrak. — Wij zagen aldus ontstaan, de Crisisinvoerwet, met haar verschillende wijzigingen zich geleidelijk aanpassend aan de omstandigheden, daarna de Wet op het algemeen verbindend en onverbindend verklaren van ondernemersovereenkomsten 1935, de Vestigingswet kleinbedrijf en de Bedrijfsvergunningenwet, de Coördinatiemaatregelen t.a.v. het verkeer, de Electriciteitswet enz. Hieruit blijkt, dat in de ontstane wanorde regelend door de overheid wordt opgetreden en om weerstand te bieden aan de moeilijkheden van het oogenblik en ook om zich aan te passen aan de evolverende economische verhoudingen.

* * *

De tijden staan niet stil, de voortgang gaat steeds verder, sneller misschien nog dan voorheen en het Nederlandsche volk zal zich eveneens als voorheen hebben te voegen naar deze nieuwe verhoudingen, met behoud van alles wat goed is, wil het niet in den maalstroom der tijden achterkomen en ten onder gaan.

Wanneer men de ontwikkeling dezer 40 jaren nog eens aan zijn gedachten laat voorbijgaan en daarbij denkt aan hen, die daartoe hebben bijgedragen, dan verschijnen vele namen en personen weer in het bewustzijn, en dan mag men aannemen, dat vele landgenooten in meerdere of mindere mate aan dezen voortgang hebben medegewerkt, dat eenieder min of meer het goede mede heeft opgebouwd en tevens de verantwoordelijkheid draagt voor het goede, dat werd nagelaten.

Toch zal iedere eerlijke beoordeelaar erkennen, dat een groote en sterke invloed is uitgegaan van Haar, wier feest zoo spontaan door de geheele bevolking wordt gevierd, een invloed zelden meetbaar, vaak niet direct aanwijsbaar en toch door eenieder gevoeld. Een Koningin niet alleen erkend in den vorm van een symbool met een vaste oer-oude traditie, waaraan iedereen zich gaarne vastklampt en voor een deel zichzelf erkent, maar als een realiteit, d.w.z. als een moedige, plichtsgetrouwe persoonlijkheid, die op zeer vele daden haar stempel drukt. Dat met name de sociale ontwikkeling in ons land zoo ver gevorderd is en dat de levensomstandigheden van de millioenen daardoor relatief zoo gunstig zijn geworden, dat de welvaart, ondanks de druk der omstandigheden nog tot tevredenheid stemt, dat volharding, vertrouwen en moed nog in den geest van het volk bewaard bleef, dit alles danken wij voor een deel aan deze Vrouw, die als Moeder des Vaderlands, als een menschenlijke en liefdevolle en toch sterke persoonlijkheid voor Haar volkskinderen heeft geleefd en leeft.

Gelukkig het volk, dat in vrijheid hierover verblijdt, zich schaart in liefde en trouw om Haar troon, Haar dankt voor Haar leiding en Haar offers, en aldus vele anderen in deze tijden van onrust en dwang ten voorbeeld strekken kan.

Dat God Haar nog vele jaren voor ons volk beware.